

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ФАРМАЦЕВТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ МЕДИКО-БІОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Кудрявцева Т.О.¹, Абідова Т.С.², Бондаренко В.І.³

^{1,2,3}Фаховий коледж Національного фармацевтичного університету,
м Харків, Україна

Вступ. Актуальним завданням фармацевтичної освіти є підготовка висококваліфікованих фармацевтів із високим рівнем готовності до професійної діяльності. Готовність значною мірою залежить від індивідуально-психологічних особливостей, рівня емоційно-вольової стійкості особистості, сформованості мотивів, спрямованих на розв'язання проблемних ситуацій, рівня знань й вмінь об'єктивно їх оцінювати, швидкості вибору оптимального варіанту поведінки, адекватного прогнозування можливих наслідків.

Метою дослідження є висвітлення окремих питань формування особистісно-професійних якостей у майбутніх фармацевтів при вивченні медико-біологічних дисциплін.

Матеріали і методи. Аналіз сучасних наукових досліджень та практичної діяльності фармацевтів дав підстави стверджувати, що їхня повсякденна професійна діяльність пов'язана з необхідністю прийняття відповідальних рішень в умовах підвищеної психологічної напруги, дефіциту часу й інформації, тобто в межах різних проблемних ситуацій, при розв'язанні яких немає однозначно правильних рішень. Виходячи з цього, слід брати до уваги декілька структурних компонентів готовності майбутніх фармацевтів до професійної діяльності, а саме: характер сформованості мотивів, спрямованих на забезпечення спроможності до професійної діяльності; рівень сформованості професійних знань, умінь і навичок. Характер ціннісного ставлення до професійної діяльності складається з системи цих цінностей і включає такі групи: базові професійні цінності, що забезпечують загальну соціальну спрямованість особистості фармацевта; соціально-регламентувальні цінності, які регламентують взаємовідносини фармацевта з відвідувачами аптек; колегіально-регулювальні цінності, що визначають стосунки з колегами; особистісно-рефлексивні цінності, які зумовлюють ставлення фармацевта до себе як до фахівця фармацевтичної галузі.

Отже, дослідження спрямовано на визначення та формування особистісно-професійних якостей майбутніх фармацевтів, оскільки, саме характер їх прояву забезпечує у повній мірі їхню готовність до професійної діяльності.

Результати дослідження. На підставі вивчення психолого-педагогічної літератури визначено перелік особистісно-професійних якостей, необхідних фармацевтові для ефективної професійної діяльності, а саме: ерудованість,

спостережливість, уважність, толерантність, делікатність, тактовність, емпатія, доброзичливість, щирість, ввічливість, комунікабельність тощо.

Ми погоджуємося з думкою науковців (Вітенко І.С., Чабан О.С. та ін.) про те, що в сукупності основних якостей, необхідних фахівцеві для виконання професійних функцій доцільно виокремити такі групи: 1) морально-вольові якості; 2) естетичні якості; 3) інтелектуально-пізнавальні якості. Ці групи якостей розрізняються за складом характеристик та за мірою їх узагальнення.

Отже, на основі врахування ідей науковців, зокрема, А. Москаленка, можна визначити систему професійно необхідних для фармацевтів особистісних якостей, а саме: 1) комунікативні; 2) розумові; 3) вольові; 4) імажинітивні; 5) емоційні; 6) мовленнєві; 7) мнемічні; 8) атенційні; 9) моторні; 10) спостережливість.

Професія фармацевта належить до соціономічного типу (за Є. Климовим), в основі якого відносини «фармацевт-споживач фармацевтичної послуги», тому більш значущими стають саме особистісні якості: комунікабельність, тривожність, стриманість, поступливість, гнучкість, витриманість, доброзичливість, емпатія тощо.

Слід зазначити, що професійна діяльність фармацевта вимагає прояву активного мислення, особливо, коли необхідно швидко приймати оптимальні рішення й адекватно діяти відповідно до конкретної ситуації, що потребує кмітливості, винахідливості, самоволодіння, розвиненої оперативної пам'яті (запам'ятовування великих обсягів фармакологічної інформації, професійної термінології, засвоєння певних терміноелементів та способів конструювання клінічних термінів). Надання домедичної допомоги вимагає швидкої оцінки наявної ситуації, ресурсів і власних можливостей, прийняття адекватного рішення, реалізації відповідних дій, передбачення можливих наслідків або ускладнень тощо.

Також діяльність фармацевта ставить високі вимоги до сенсомоторики: рухи мають бути точними, швидкими, спритними (при виготовленні ліків, проведення мікроскопічних досліджень тощо).

У ході дослідження з вищезазначеною системою особистісних якостей ознайомлено 147 студентів заочної форми навчання спеціальності 226 «Фармація, промислова фармація» Фахового коледжу НФаУ, які мають досвід професійної діяльності в аптеці від 6 місяців до 17 років. Респондентам було запропоновано розташувати визначені особистісні якості за значущістю для професійної діяльності. Отримано такі результати: важливими якостями фармацевти вважають усі, які запропоновано, але ранжування виявило пріоритети: розумові; комунікативні; емоційні; атенційні; імажинітивні; мнемічні; мовленнєві; моторні; спостережливість; вольові.

Аналіз результатів анкетування дав підстави проаналізувати можливість формування особистісно-професійних якостей у майбутніх фармацевтів при вивченні медико-біологічних дисциплін (фармакології, анатомії та фізіології людини, мікробіології з основами імунології, валеології, домедичної допомоги та ін.). На нашу думку важливо не тільки озброїти майбутнього фахівця якісними професійними знаннями, а й навчити пов'язувати ці знання з потребами практичної діяльності, що розвиває професійне та клінічне мислення. З цією метою розробляються ситуаційні завдання, при розв'язанні яких необхідно актуалізувати мультидисциплінарні знання та вміння. Для мобілізації всіх видів пам'яті застосовуємо завдання, які передбачають як вербальне так і невербальне спілкування суб'єктів навчання. Впровадження в педагогічну практику стратегії розвитку критичного мислення дозволяє формувати творчу особистість. Так, студенти самостійно складають пам'ятки (розробляють індивідуальні та групові проєкти) для відвідувачів аптеки щодо профілактики певних захворювань (застосування предметів догляду, прийому ліків тощо), причому, при оцінюванні враховується не тільки зміст, а й естетика оформлення, вміння презентувати однокласникам на занятті. Майбутні фармацевти мають усвідомити, що саме валеологічна компетентність обумовлює їхній інтелектуальний і моральний розвиток і формування складних оздоровчих умінь і навичок, організаторських здібностей.

Висновки. Отже, професійна компетентність фармацевта складається зі: спеціальної компетентності (знання фармакотерапевтичних, медичних, технічних, ергономічних характеристик товарів і послуг фармацевтичного асортименту); управлінської компетентності (знання законів і правил розвитку фармацевтичного бізнесу і формування команди); психологічної компетентності (знання психології спілкування з колегами та споживачами фармацевтичних товарів і послуг); правової компетентності (знання нормативно-правової бази фармацевтичної діяльності). Слід також підкреслити, що професійні якості та компетенції фармацевта існують як ієрархічна система, причому в різних професійних ситуаціях пріоритетність цих якостей та компетенцій може змінюватися.

Таким чином, готовність фармацевтів до професійної діяльності забезпечується сформованістю певних мотивів, професійних цінностей, знань, вмінь, особистісно-професійних якостей. Причому високий професіоналізм формується тільки через ґрунтовну наукову підготовку, набуття навичок творчого мислення, досвіду, культури спілкування, гармонійного поєднання суспільного й індивідуального.